

Biskop Absalon | I år er det 850 år siden, at Roskildes biskop grundlagde det København, vi kender i dag. Men Absalon udrettede også andre og vigtigere ting for Danmark i sin levetid, fortæller middelalderhistoriker

Københavns krigeriske grundlægger

AF SIMON JOHANSEN

historie@k.dk

I denne tid fejrer København sin 850-årsfødselsdag. Og ifølge krønikeskribenten Saxo grundlagde den berømte og magtfulde biskop Absalon København i 1167.

Den historie skal dog tages med et gran salt, fortæller middelalderhistoriker Michael Kræmmer, der har skrevet flere bøger om netop Absalon.

"Absalon bad selv Saxo om at skrive og sørgede selv for at levere alt materiale. I sin berømte 'Danmarks Krønike' skriver Saxo derfor næsten udelukkende positivt om Absalon," fortæller Michael Kræmmer, som dog ikke underkender biskoppens store betydning for København og for Danmark i det hele taget.

"Der fandtes et København før Absalon, men Absalon forandrede byen. Uden Absalon havde København sandsynligvis blot været en helt almindelig dansk provinsby i dag," fortæller Michael Kræmmer, som dog langt fra betragter København som Absalons største bedrift.

"I Saxos skrivelser nævnes det nærmest en passant, at Absalon kommer til København. Biskoppen udrettede mange andre væsentlige ting i sin levetid. Når enkeltpersoner får en så afgørende betydning i historien, så skyldes det ofte, at personen har stået på det rette sted på det rette tidspunkt. Absalon var en mand, der så, hvad udviklingen bragte, og han forstod at føre den igennem på det rette tidspunkt," siger middelalderhistorikeren.

Absalon blev født i 1128 ind i den magtfulde Hvide-slægt som søn af Asser Flyd, en af landets mest indflydelsesrige mænd. Absalon voksede op i Fjenneslev på Midtsjælland sammen med sin bror Esbern Snare og fosterbroderen Valdemar, som senere skulle blive konger.

Med sådan et ophav var det da også kun naturligt, at Absalon som andre adelsønner blev sendt til Paris for at studere. Opholdet strakte sig over flere år og satte dybe spor i den unge Absalon, som vendte hjem til Danmark, da han var i midten af tyverne. Med sig bragte Absalon en stor viden om blandt andet kirke og arkitektur, ligesom han havde skabt sig et stort netværk.

"Absalon var en kompleks og meget moderne person. Man må gå ud fra, at han i den grad har suget til sig under sit ophold i Paris. Ikke bare i undervisningen, men i det hele taget. Paris var et centrum for viden på den tid. Det var i den franske hoved-

stad, at snart sagt al udvikling udsprang, både samfundsmæssigt, institutionelt, økonomisk og kirkemæssigt. Al den viden bragte Absalon med sig hjem til Danmark," siger Michael Kræmmer.

Da Absalon vendte hjem, var det til et land i krig. 11 års borgerkrig var i gang mellem de tre konger: Absalons bedste ven og fosterbror Valdemar samt Knud den Femte og Svend Grathe.

Det var en krig, som Valdemar trak sig sejrrigt ud af, ikke mindst takket være Absalon, som ivrigt kæmpede på slagmarken for at hjælpe sin fosterbror.

Kong Valdemar satte pris på hjælpen og udnævnte året efter Absalon til biskop i Roskilde, landets vigtigste by. Det var en stor ære for den blot 30-årige Absalon, og det

Saxo kommer jo lidt til at fremstille ham som fædrelandets fader. Da kong Valdemar dør, får Saxo det til at se ud, som om det var heldigt, at det var kongen og ikke Absalon, der skulle dø.

MICHAEL KRÆMMER, MIDDLEALDERHISTORIKER

blev begyndelsen på et langt og frugtbart samarbejde mellem den verdslige og kirkelige magt. Og mellem kong Valdemar og Absalon.

Selv om Absalon var en mand af kirken, lagde han aldrig øksen på hylden. Og i løbet af sit liv markerede han sig som en af landets vigtigste hærførere. Med tiden fik han sågar tilnavnet krigerbisp.

Absalon var blandt andet med til at indtage Rügen i 1169. Dermed satte han stop for venedernes plyndringer af de danske kyster.

Danmark drømte efterhånden stormagtsdrømme, og senere gik Absalon sammen med kong Valdemar i krig med både resten af Rügen, Pommern og andre naboer, som de to krigeriske venner så som potentielle fjender for landet.

I 1178 blev Absalon helt uuhørt ærkebiskop i Lund – samtidig med at han var biskop i Roskilde. At Absalon bestred de to stillinger samtidig, viser glimrende efter magt, som Absalon den magt, da kong Valdemar døde, og hans søn Knud overtog tronen i 1182.

De følgende 20 år kunne ingen stille noget op over for den energiske Absalon. Utrætteligt fortsatte han med at styre landet, indtil han i 1201 døde i Sorø i en alder af imponerende 73 år.

En epoke var slut, og legenere om den karismatiske biskop kunne begynde at blive fortalt.

Men da Absalon altså selv bad Saxo om at skrive, bliver det samlede billede af biskoppen ikke en kende over-

eksponeret, mener Michael Kræmmer:

"Saxo kommer jo lidt til at fremstille ham som fædrelandets fader. Da kong Valdemar dør, får Saxo det til at se ud, som om det var heldigt, at det var kongen og ikke Absalon, der skulle dø."

Der er dog et punkt, hvor Saxo sandsynligvis får skrevet nogle ting, som Absalon nok ville have frabedt sig, hvis han havde været i live på udgivelsestidspunktet, mener Michael Kræmmer.

"Når Saxo skriver om Absalons medvirken i krig, kommer han måske til fortale sig. Det var ikke tilladt for gejstlige at deltage aktivt i kampe, men Saxo fortæller alligevel om Absalon, der med en økse hugger hovedet af hedninge. Det havde biskop nok redigeret ud, for kirken var ikke no-

get, som kirkens mænd deltog i."

Højdepunktet i Absalons liv er ifølge Michael Kræmmer, at biskoppen får gennemført en modernisering af samfundet.

"I flere årtier før Absalons tid var det i høj grad de store slægter, som sad på den politiske magt. Kongemagten skulle være i evig dialog med de magtfulde slægter. Det fik Absalon ændret. Absalon sørgede for, at kong Valdemar kom til at sidde som den ubestridte leder af Danmark," siger middelalderhistorikeren, som også fremhæver biskoppens ensretning af kirken.

"Absalon indfører standardisering af gudstjenesten og sikrer et ordentligt greb om, hvordan troen skal udøves. Danmark står derfor både stærkere og mere samlet, da Absalon dør."

◆ Selvom Absalon var en mand af kirken, lagde krigerbiskoppen aldrig øksen på hylden. Rytterstatuen på Højbro Plads i København er rejst af Københavns Kommune i 1902. Kunstneren Vilhelm Bissen blev valgt til selve statuens udførelse, mens Martin Nyrop stod for soklen. – Foto: Ole Munk.

kort nyt

AF RASMUS VANGSHARDT

historie@k.dk

Hidtil ukendt dinosaur-art opdaget

CANADA I Canada er arkæologer stødt på usædvanligt godt bevarede dinosaur-rester. Faktisk 110 millioner år gamle spor efter en hidtil ukendt art. Det skriver videnskabsmediet Forskning.no. Disse rester fortæller historien om en voldsom virkelighed, hvor selv de stærkeste ikke altid kunne overleve ret længe ad gangen. Den nye art kaldes ifølge Forskning.no "Borealopelta markmitchelli" og var 5,5 meter lang med et omfattende og stærkt panser. Men alligevel har den ifølge arkæologerne været et byttedyr.

Tyskere accepterede armensk folkemord

TYSKLAND Den tidligere tyske brigadegeneral Eckhard Lisec diskuterer i en ny bog tyske officerers rolle i det armenske folkemord. Den hedder "Der Völkermord an den Armenien im 1. Weltkrieg. Deutsche Offiziere beteiligt?" (Folkemordet på armenierne under Første Verdenskrig. Var tyske officerer involveret?). Lisec fortæller historien om osmanniske herskeres grusomheder og om tyskeres almindelige accept af dem. Denne begyndte ifølge Lisec at svækkes omkring 1900, men det forhindrede ifølge forfatteren ikke tyske soldater i at se passivt til under Første Verdenskrig. Han bruger også bogen til at diskutere grænser for lydlighed samt det moralske problematiske i koalitions hære, hvor det er uklart, hvem der har kommandoen.

Krigsskib fundet på fem kilometers dybde

USA Krigsskibet "USS Indianapolis", der spillede en stor rolle i Anden Verdenskrigs sidste dage, er blevet fundet i fem kilometers dybde i Det Filippinske Hav. Det skriver historiemediet Newhistorian.com. Skibet sank i juli 1945 – altså for 72 år siden – da en japansk torpedo ifølge Newhistorian.com fik ram på det. Skibet havde da leveret flere komponenter, der skulle bruges til de to atom bomber, som kort efter blev kastet over Japan. Newhistorian.com hævder, at skibet betragtes som det største flådetab i USA's historie. 316 af skibets besætning på 1196 mennesker blev reddet.

Sjældne grave fundet i Egypten

EGYPTEN En af de mest sjældne opdagelser af egyptiske gravkamre er blevet gjort af arkæologer i en provins syd for Kairo. Det skriver videnskabsmediet Livescience.com. Man har fundet tre grave, der menes at stamme fra det 27. egyptiske dynasti mellem 525 og 404 f.kr. De tre gravkamre er indrettet meget forskelligt. Et af dem har blot plads til to sarkofager, mens et andet ser ud til at være lavet til fem voksne og et barn. Antropolog PEARCE Paul Cresposman fortæller til Livescience.com, at indretningen er usædvanlig. Normalt ville man finde gravkamre for en stor gruppe mandlige krigere eller lignende.

Bog fortæller om Cromwell og Jamaica

ENGLAND Engelske Oliver Cromwell (1599-1658) er mest kendt for sin deltagelse i engelske borgerkrige og hans kamp mod royalisterne, men han førte også aggressiv udenrigspolitik. Uden det store held. Det beskriver den amerikanske historiker Carla Pestana i sin nye bog "The English Conquest of Jamaica. Oliver Cromwell's Bid for Empire" (på dansk: "Den engelske erobring af Jamaica. Oliver Cromwell's skridt mod et imperium"). I 1654 lancerede han en plan for at overtage store dele af spaniernes besiddelser i Amerika. Jamaica var første mål på vejen, men det blev sværere, end man havde troet. Det tog 16 år, før spanierne opgav øen.

København var en handelsby før Absalon

Biskop Absalon betegnes normalt som Københavns grundlægger. Men den titel skal ikke forstås alt for bogstaveligt. Arkæologiske fund viser, at byen ikke blot var et lille fiskerleje, men en handelsby, da kongen gav Absalon København

AF SIMON JOHANSEN

historie@k.dk

Går man rundt i København, får man let øje på på Absalon, den berømte og magtfulde biskop, som ifølge Saxos danmarkshistorie grundlagde København.

På Københavns Rådhus er der en guldbelagt afbildning af ham, ligesom der på Højbro Plads nær Christiansborg er rejst en rytterstatue for at hyldede den mægtige biskop.

Frem til for blot 10 år siden var de fleste historikere nemlig enige om, at København ikke havde været andet end

et lille og beskedent fiskerleje, indtil Absalon fik byen i gave af kong Valdemar for 850 år siden.

Med den store leder Absalon i spidsen skulle byen have forandret sig til ukendelighed de efterfølgende 50 år. For var der blot en lille samling huse nær vandet, men takket være Absalon voksede byen helt ud til Vestre og Nørre Voldgade til biskop i Roskilde, landets vigtigste by. Det var en stor ære for den blot 30-årige Absalon, og det

"Vi har vidst i snart tyve år, at der har været aktivitet i København før Absalon. Men vi har ikke haft entydige beviser. Det har vi nu," fortæller hun og henviser til de senere års omfattende udgravninger rundt om i København.

Det første bevis kom i 2008, da der blev gravet i den nordlige del af Sankt Clemens Kirke, en kirke, som lå ved Strøget i København. Et unikt smykke og den måde, skeletterne lå begravet på, daterer tilbage til 1000-tallet, altså mere end 100 år før Absalon.

Flere beviser kom i 2011, da der i forbindelse med metrobyggeriet blev gravet på Rådhuspladsen.

"Vi fandt tegn på bebyggelse, og meget afgørende fandt vi spor efter endnu en kirke og kirkegård. Det betyder altså, at der i området har ligget to kirker tæt på hinanden i 1000-tallet, hvilket vil sige, at der har været et veletableret København længe før Absalon," forklarer museumsinspektør Jane Jark Jensen.

Dertil er kirken sandsynligvis bygget allerede omkring år 1000, altså 100 år før Sankt Clemens Kirke, der ellers har

Det giver også mening, at den betydningsfulde Absalon fik en by med en vis værdi og potentiale og ikke bare et lille fiskerleje.

JANE JARK JENSEN, MUSEUMSINSPEKTØR OG ARKÆOLOG

været kendt som Københavns ældste kirke.

At der har været to kirker i byen, siger en del om Københavns 1000-tallet havde kristendommen kun været i Danmark i godt 100 år, og man byggede kun kirker i landets markante byer.

Fundene viser derudover, at København på det tidspunkt strakte sig helt fra Rådhuspladsen til Kongens Nytorv. Der var et vejnet, en mulig stormandsgård, og en stor handelsplads.

Jane Jark Jensen mener derfor, at København må have

været en by, som har været besøgt af købmænd – deraf også navnet København, altså købmændenes havn.

"Det giver også mening, at den betydningsfulde Absalon fik en by med en vis værdi og potentiale og ikke bare et lille fiskerleje," siger museumsinspektør Jane Jark Jensen, som ikke betvivler Absalons betydning for København – eller Havn, som byen hed på Absalons tid.

"Med til København bragte Absalon ambitioner, penge og viden. Det skubbede København i en ny og definerende retning."